

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHELLE

ASIA

Kantelun täydentäminen.

KANTELIJAT

Suomen Erityisteknisten Liitto Seteli ry.
Perämiehenkatu 7 A 1
00150 Helsinki ja

Suomen Palomiesliitto SPAL ry.
Sörnäisten rantatie 3 A 7
00530 Helsinki.

PROSESSIOSOITE JA ASIAMIES

Setelin puheenjohtaja Heikki Santala
Seteli
Perämiehenkatu 7 A 1
00150 Helsinki
puh. (09) 635320 tai 049-80114.

VAATIMUKSET

Valittajat pyytävät, että Eduskunnan oikeusasiamies ryhtyy kantelun kohteena olevassa asiassa aiheelliseksi katsomiinsa toimiin.

TÄYDENNYS

Kantelun täydentäminen on kestänyt pitkähkön ajan. Tämä johtuu siitä, että neuvottelut Kunnallisen työmarkkinalaitoksen (myöhemmin KT) kanssa ovat edelleen kesken. Kantelijat ovat odottaneet, että näistä neuvotteluista olisi tulleet rakentavat, mutta KT:n osalta on jatkunut samansuuntainen toiminta kuin mitä kantelussa on tuotu esiin.

Suomen Erityisteknisten Liitto Seteli ry. (myöhemmin Seteli) ja Suomen Palomiesliitto SPAL ry. (myöhemmin SPAL) toistavat 4.12.1995 kantelussaan esittämänsä ja kunnioittaen täydentävät kanteluaan seuraavasti:

KANTELUN TUTKIMINEN

On poikkeuksellista, että työmarkkinaosapuolet keskinäisistä suhteistaan esittäisivät kantelua Eduskunnan oikeusasiamiehelle.

Mitään estettä ei ole asian tutkimiselle.

Kantelun kohteena olevan elin, kunnallinen työmarkkinalaitos, on laissa säädetty kuntien ja kaupunkien lakimääräinen edustaja. Eduskunnan oikeusasiamiehellä sinänsä on oikeus sen toimia tutkia.

Materiaalisesti työ- ja virkaehtosopimusten tulkinnassa Työtuomioistuin antaa ratkaisuja ja on siltä osin asianmukainen ja laillinen tuomioistuin. Nyt tehty kantelu ei kohdistukaan niihin asioihin, jotka kuuluvat työtuomioistuimen ratkaistavaksi.

Kohteena on ne asiat, joita Hallitusmuodon 49 §:ssä oikeusasiamiehen tehtäviksi on mainittu.

Kantelun kohteena on kunnallinen työmarkkinalaitos, jota voidaan vähintäänkin pitää julkisyhteisönä. Kunnallinen työmarkkinalaitos työntekijöineen on laissa säädetty elin ja sinänsä se voi olla eduskunnan oikeusasiamiehen valvonnan kohteena.

Säädöksen mukaan oikeusasiamies suorittaa laillisuusvalvontaan ja nimenomaan on vielä mainittu perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen valvonta. Tehtäväkuvaa on nimenomaan terävöitetty perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien suuntaan. Käsittäksemme nimenomaisilla maininnoilla on haluttu painottaa näiden merkitystä.

On huomattava, että ammattiyhdistystoiminnassa entistä merkittävämmän on kysymys kokonaisvaltaisesta yhteiskunnallisesta päätöksenteosta, siten että julkisviranomaiset osallistuvat menettelyyn. Erityisesti nyt kyseessä olevassa tapauksessa, kun kysymys on kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta, joka on julkisyhteisöjen, kuntien ja kaupunkien, lakimääräinen edustaja. KT:n menettelyn laillisuutta ja kansalaisten perusoikeuksien suojaamista täytyy voida julkisen valvonnan keinoin tarkastella.

Hallitusmuodon 49 §:n valvontaa ei ole rajattu siten, ettei valvontaa voitaisi ulottaa työmarkkinoiden sääntelyyn, vielä vähemmän olisi rajattu kunnallinen työmarkkinalaitos ulkopuolelle valvonnan.

KT itseasiassa lieene sinällään varsin selkeästi valvonnan kohteena oleva julkisyhteisö. Kyse on julkisyhteisöstä, joka edustaa muita julkisyhteisöjä. Kunnat ja kaupungit ovat valvonnan kohteena, joten varsin erikoista olisi, jos laissa nimetty julkisyhteisön edustaja ei valvonnan kohteena olisi.

Estettä ei pitäisi olla myöskään tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta. Virkamiehen tai julkisyhteisön on tietysti aina lakia noudatettava. Mikäli valvontaoikeus ei ulottuisi työmarkkinoihin, jäisi varsin merkittävä yhteiskunnallinen toiminta, jolla kiistämättä on julkisoikeudellisia piirteitä, valvonnan ulkopuolelle.

Hallitusmuodon 49 §:n elementit, julkisyhteisö, laillisuusvalvonta ja perusoikeudet, ovat kantelun kohteena ja kantelu tulee näin ollen tutkia.

YLEISTÄ

SPAL:ssä on jäseniä tällä hetkellä hieman yli 2.800 ja operatiivista palohenkilöstöä on n. 3.500. Järjestyminen SPAL:ään on n. 80 %.

TAPAHTUMAKUVAUKSEN TÄYDENTÄMINEN

Kantelussa mainittu välimiesoikeus on saanut työnsä päätökseen ja antanut asiassa ratkaisun (liite 1).

Välitystuomion perusteluissa on nimenomaan todettu SPAL edustavan yli 3/4 osaa operatiivisesta palo- ja pelastushenkilöstöstä.

Tämä on yhteisesti välimiesoikeudessa osapuolten kesken sovittu, perustana on ollut KT ja SPAL:n yhteisesti toteama fakta, eli koko palo- ja pelastusalan operatiivinen henkilöstön määrä on 3.500 ja SPAL:n ilmoitus omasta jäsenmäärästään n. 2.600.

Tällä hetkellä on tilanne se, että KT on vastoin omaa ilmoitustaan ja sopimustaan välimiesoikeudessa esittänyt väitteen siitä, ~~ettei~~ ^{että} edustavuus olisi välimiesoikeuden päätöksessä olevaa 50 %:a pienempi.

KT on yhtä-äkkiä keksinytkin, että operatiivista palohenkilöstöä olisikin yli 5.500. KT on lisännyt todelliseen - jo kerran sovittun ja vahvistettuun - lukuun 3.500 pari tuhatta vapaapalokuntalaista, nuohoojaa ym. operatiiviseen palo- ja pelastustoimeen kuulumatonta.

Esim. Vapaapalokuntalaiset eivät ylipäätään ole missään työ- tai virkasuhteessa, vaan vapaa-aikanaan harrastelevat palomiestaitoja. He eivät ole millään tavalla mukana työ- ja virkaehtosopimusneuvotteluissa, sen kohteina tai sen osapuolina. Nuohoojilla on oma työehtosopimuksensa.

EDUNVALVONTA

KT on säädetty nimenomaan kuntien/kaupunkien edustajaksi, työ- ja virkaehtosopimusosapuoleksi. Käsityksemme mukaan tämä tehtävä ei ole sille harkinnavarainen, vaan edustaminen on KT:lle velvollisuus, osana viranhoidtoa.

Käsityksemme mukaan ei KT voi sopimusteilse vapautua sille laissa määrätystä tehtävästä. KT:n kanta vedota pääsopimukseen siten, että tämä estäisi KT:n edustamisen SPAL:ään nähden kunnallisissa työ- ja virkaehtosopimusneuvotteluissa ei voine pitää paikkaansa tai sitten on katsottava pääsopimuksen olevan tältä osin mitätön. KT ei voi luovuttaa laissa sille säädettyä edustamisvelvollisuutta, eikä myöskään sopia, ettei KT pääsopimuksen perusteella neuvottelisi SPAL:än kanssa. KT:lla ei ole kompetenssia luopua sille laisssa määrätystä tehtävistä.

Asiassa on lisäksi merkityksellistä, ettei ainakaan ulkopuoliseen nähden voi KT sitovasti edustamistaan sitoa. SPAL ei ole ns. pääsopija, eikä KT voi käsityksemme mukaan toisten järjestöjen kanssa pätevästi sopia siitä, ettei se SPAL:ään nähden hoida laillista velvollisuuttaan. KT edustamisoikeus, tai tässä paremminkin velvollisuus, on laissa sidottu, eli ei mitenkään harkinnanvarainen. Näin ollen on syytä saada kannanotto sille voiko KT ilmoituksensa mukaan kieltäytyä edustamasta kuntia.

SPAL ja KT ovat tehneet Työtuomioistuimen (myöhemmin TT) mukaan työ- ja virkaehtosopimuksen. Kantelussa on mainittu TT:n vahvistaneen virkaehtosopimuksen, lisäksi TT on myöhemmissä ratkaisuissa todennut tämän olevan myös työehtosopimus.

KT ei miltään osin katso tämän sitovan itseään, vaan päinvastoin on koko ajan toiminnassaan ja lausumissaan suorastaan korostanut, ettei SPAL/Seteli ole sopijaosapuoli.

Huomautamme tässä vaiheessa, että virkaehtosopimuksen noudattamisen tutkiminen kuuluu tietysti TT:lle, mutta kantelijat lähtevät kantelun osalta siitä, että TT ei menettelyllään noudata sille laissa määrättyä velvollisuutta edustaa kuntaa/kaupunkia ja että menettelyllä loukataan tietoisesti perusoikeuksia.

Tässä yhteydessä toteamme, että eri asia on se, ettei KT:n tarvitse tehdä työ- ja virkaehtosopimuksia, mikäli se ei niitä tarpeelliseksi tai hyväksi katso, eli materiaalisesti asiassa voidaan päätyä erimielisyyteen.

Kantelun osalta on kuitenkin merkityksellistä se, että KT kieltäytyy menettelyllisillä perusteilla neuvottelemasta, vaikka käsityksemme mukaan KT:llä siihen on nimenomainen velvollisuus, kyse on eräänlaisesta pakkoedustamisesta.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhdenvertaisuuden osalta toteamme, että käytännössä on työmarkkinajärjestöillä luonnollisesti erilainen painoarvo ja merkitys.

Tämä on kuitenkin toinen asia kuin se, että laissa säädetty elin asettaa laissa säädetuille velvollisuuksiensa hoitamiseksi ennakkoehdot riippuen siitä kenen kanssa se asioi.

Asiassa on riidatonta, että SPAL/Seteli sinällään ovat rekisteröityjä yhdistyksiä, jotka edustavat työ- ja virkasuhteisia palkansaajia. Edustavuus näinikään pitäisi olla riidatonta. Näillä elementeillä on yhdenvertaisuuden loukkaamista asettaa ehdoksi kuulumisen johonkin muuhun järjestöön, kuten KT on asettanut.

Yhdenvertaisuuden loukkaamista on myös se, että KT ylipäätään kieltäytyy asioista edes neuvottelemasta, vaikka KT muutoin muiden kanssa yleisesti asioista neuvottelee ja on itse asiassa pakotettu laissa säädetyn oikeutensa ja velvoitteen nojalla näin menettelemäänkin.

Kuten edellä todettu, on ehdoton kieltäytyminen eri asia kuin se, etteivät neuvottelut välttämättä johda tulokseen.

Yhdistymisvapauden osalta on käsityksemme, että mainitun loukkaamisena on pidettävä toimintaa joka tosiasiallisesti johtaa yhdistymisvapauden kapenemiseen.

Yhdistymisvapaudessa on kysymys muun ohella eräänlaisesta monopoliaseman kieltämisestä. Lailliseen yhdistykseen kuuluminen ei voi aiheuttaa sanktioita.

KT toiminta viittaa siihen, että kuuluminen SPAL/Seteliin olisi sellainen toimi, että KT voisi tällä perusteella kieltäytyä laissa säädetystä edustamisvelvoitteestaan ja että tällainen jäsenyys jo lähtökohtaisesti aiheuttaisi liittoihin järjestäytyneille julkisyhteisön taholta perusoikeuksien estämisen yrityksiä.

Toisaalta kysymys on laillisen velvollisuuden noudattamatta jättämisestä, KT:n on edustettava kuntia ja kaupunkia, viittaamme aiemmin esittämäämme.

Estämisyritykset ovat sen asteisia, että ne toteuttavat jo järjestäytymisen estämisen tai vähintään sen loukkaamisen elementit.

Järjestäytyminen ay-liikkeisiin tapahtuu juuri sen vuoksi, että järjestöt edustavat siihen järjestäytyneitä jäseniä. Tämä on selvästi järjestäytymisen rationa. Sen sijaan KT rationa on pyrkii estämään ammattiyhdistystoiminta ja järjestäytyminen nimenomaan SPAL/Seteliin.

Huomautamme, ettei kysymys ole mistään kilpailevasta toiminnasta, vaan nimenomaan työnantajan edustajien, joiden asema tässä tapauksessa vielä perustuu lakiin, kohdistamasta toiminnasta järjestäytymisvapauteen.

KT ei ole myöskään pyrkimyksiään salannut vaan pyrkii nimenomaan painostamaan SPAL:ää toiseen järjestöön.

Mikäli kysymys olisi toisen työntekijäjärjestön jäsenistä kilpailemisesta, ei tässä lienisi mitään lainvastaista. Nyt on kysymys siitä, että työnantaja, joka edustaa julkisia viranomaisia, pyrkii pakottamaan työntekijöitä järjestymään työnantajan, jonka edustaja se samalla on, haluamalla tavalla.

Asian ydin ei ole siinä, että KT:llä saattaa olla joitain järjestöllisiä tavoitteita työntekijöiden järjestäytymisen suhteen. Tälle puuttumiselle tulee olla kuitenkin jokin raja, erityisesti kun kyseessä on laissa säädetty viranomainen.

Käsittääksemme laillisuuden raja on ylitetty sillä, kun KT esittämä järjestäytyminen vaaditaan ehdoksi sille, että KT suostuu neuvottelemaan asioista, joihin sillä sinänsä on velvollisuus.

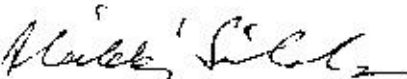
Huomautamme, ettei KT:n mekanismilla ole mitään rationaalista tai asiallista perustetta. Kantelussa ei ole kysymys siitä, että pyydetäisi kannanottoa KT ja SPAL/Seteli kesken sovittavien asioiden sisällön suhteen. Kysymys on siitä, että KT ei hyväksy SPAL:n järjestäytymistä ja pelkästään tämän vuoksi laiminlyö sopimusneuvottelut.

Kantelussa esiintuodut kansainväliset sopimukset niinkään tukevat kantelun aiheellisuutta. On huomattava, että KT:n toiminta yksinomaan pyrkii puuttumaan SPAL/Setelin toimintaan. KT:lla tämä pyrkimys ei ole edes sivujuonteena jonkin asiakysymyksen ohessa, vaan puhtaana ja yksinomaaisena pyrkimyksenä.

Toivomme Eduskuunan oikeusasiamiehen ottavan kantaa kunnallisen työmarkkinalaitoksen menettelyyn erityisesti siltä osin, kuin on kysymys siitä, mihin KT:n laillinen kuntien/kaupunkien edustaminen KT:tä velvoittaa ja toisaalta onko KT:n menettelyä pidettävä perusoikeuksien kannalta asianmukaisena.

Helsingissä 21.2.1997

Suomen Erityisteknisten Liitto Seteli

edustajanaan puheenjohtaja
Heikki Santala

Suomen palomiesliitto SPAL ry.

edustajanaan toiminnanjohtaja
Heikki Saksa

Laati

Risto Savinainen
varatuomari Helsingistä

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHELLE

KANTELU

ASIA

Perusoikeuksien loukkaaminen
palomiesten sopimusoikeuskiistan yhteydessä

KANTELIJAT

Suomen Erityisteknisten Liitto SETELI ry
Perämiehenkatu 7 A 1
00150 Helsinki

Suomen Palomiesliitto SPAL ry
Sörnäisten rantatie 3 A 7
00530 Helsinki

KANTELIJOIDEN ASIAMIES

Puheenjohtaja Heikki Santala
Perämiehenkatu 7 A 1
00150 Helsinki
Puhelin (90) 635320, 949-801141

KANTELUN KOHDE

Kunnallinen työmarkkinalaitos
Toinen linja 14
00530 Helsinki

Kantelijat nimeävät muut kantelun kohteet erikseen
näitä koskevien selvitysten valmistuttua lähiaikoina.

Yleistä

Maan kunnallisen palo- ja pelastustoimen ns. operatiivisen henkilöstön edustajat perustivat vuoden 1993 lopulla ammatilliseksi etujärjestökseen Suomen Palomiesliitto SPAL ry:n, tarkoituksena operatiivisen henkilöstön edunvalvonnan hoitaminen ja tehostaminen liiton toimesta koko maassa.

Aiemmin palomieskunta oli järjestynyt osittain Kunta-alan ammattiliitto KTV:n ja osittain Kunnallisvirkamiesliitto KVL:n alayhdistyksiin. Palomiesten palvelussuhteen ehdot määräytyivät ns. pääsopijajärjestöjen - joista KTV ja KVL yhdessä muodostivat yhden; Kunta-alan Unionin (KU) - ja Kunnallisen työmarkkinalaitoksen välillä solmitun kuntien yleisen virka- ja työehtosopimuksen ehtojen mukaisesti.

Kaikkiaan noin 3500 henkilöä käsittävä operatiivinen palo- ja pelastushenkilöstö katsoi, ettei pienenä vähemmistönä olevan ammattikunnan erityisehtoja oltu suurten järjestöjen (KTV noin 240.000 ja KVL noin 73.000 jäsentä) edunvalvonnassa riittävästi huomioitu. Palkkauksen jälkeenjääneisyyden lisäksi erityisen tyytymättömiä oltiin kolmikanta-neuvotteluissa hyväksyttyn eläkeiän nostamiseen 55 vuodesta 65 vuoteen, palomieskunnan jyrkästä vastustuksesta huolimatta.

Palomiesliitto liittyi keväällä 1994 Suomen Erityisteknisten Liitto SETELI ry:n jäseneksi. Palomiesliiton jäseniksi oli syyskuun 1995 loppuun mennessä liittynyt jo noin 78 % koko maan operatiivisesta palo- ja pelastushenkilöstöstä; yhdistymisen jatkuessa edelleen. - SETELI on puolestaan Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:n jäsenliitto. Seteli ei ole kunnallinen pääsopijajärjestö eikä minkään näiden jäsen.

Edunvalvonta

Suomen Erityisteknisten Liitto Seteli ja Suomen Palomiesliitto Spal asettivat syksyllä 1994 tavoitteekseen operatiivista palo- ja pelastushenkilöstöä koskevan virka- ja työehtosopimuksen solmimisen Palomiesliiton ja Kunnallisen työmarkkinalaitoksen (KT) välille, samoin kuin muunkin edunvalvonnan hoitamisen KT:n kanssa.

Kunnallinen työmarkkinalaitos kieltäytyi yhtä tapaamista lukuunottamatta neuvottelemasta ja tekemästä virkaehtosopimusta Palomiesliiton kanssa. KT ilmoitti, ettei se ns. pääsopijajärjestöjen kanssa tekemäänsä pääsopimusta rikkomatta voi tehdä SPAL:n kanssa virkaehtosopimusta. Lisäksi KT ilmoitti, että parhaiten SPAL voisi hoitaa asioitaan yhteistyössä jonkin pääsopijajärjestön kanssa.

Palomiesliitto puolestaan ilmoitti, että sopimusoikeus määräytyy kaikkien järjestöjen osalta Kunnallisen virkaehtosopimuslain mukaan. Tätä oikeutta ei pääsopimuksella siihen kuulumattomien osalta voi kolmannet osapuolet vähentää. SPAL tai Seteli eivät ole osallisia eivätkä sidottuja pääsopimukseen.

Palomiesliitto torjui lisäksi kuntatyönantajan puuttumisen Palomiesliiton yhdistymisvapauteen ja samalla Palomiesliiton ja Setelin keskinäisiin suhteisiin. SPAL:n kannan mukaan liiton jäsenten edunvalvonta hoidetaan ja sopimuksen tulee solmia nykyiseltä pohjalta Setelin jäsenyhdistyksenä. Palomiesliitto ei myöskään hyväksy jäsenistölleen muiden solmimia sopimuksia. - Neuvottelut päättyivät tuloksettomina.

Työtaistelu

Seteli ja Spal pyysivät valtakunnansovittelijan välitystoimia uhkaavan työriidan välttämiseksi. Valtakunnansovittelijalle ilmoitettiin samat ehdot ja toimitettiin samat sopimusesitykset kuin mitä oli esitetty Kunnalliselle työmarkkinalaitokselle.

Valtakunnansovittelijalle painotettiin erityisesti, ettei Palomiesliitto tule hyväksymään palo- ja pelastustoimen operatiivisen henkilöstön siirtämistä pois yleisen virka- ja työehtosopimuksen piiristä (KVTES) ja liittämistä tekeillä olevaan ns. teknisten sopimukseen, eikä sen soveltamista liiton jäseniin, koska ainakin 80% operatiivisista tehtävistä liittyy yleisessä sopimuksessa olevaan terveydenhuoltoalaan, eikä tekniseen alaan.

Valtakunnansovittelija vaati Palomiesliittoa hyväksymään liiton jäsenistön liittämisen tekeillä olevaan teknisten sopimukseen ja liittoa järjestäytymään sttk-laisen pääsopijajärjestön piiriin. Sittenkin kymmenen viikkoa kestäneen Palomiesliiton työtaistelun aikana nämä kaksi vaatimusta olivat pääasiallisina jatkuvasti eri muodoissa esillä ja olivat työtaistelun tosiasialliset syyt.

Sovintoehdotus / virkaehtosopimus

Kolmannen virallisesti annetun valtakunnansovittelijan sovintoehdotuksen molemmat osapuolet, eli Kunnallinen sopimusvaltuuskunta ja Suomen Palomiesliitto SPAL ry hyväksyivät 26.4.1995 ja allekirjoittivat lakonlopettamissopimuksen. Sovintoehdotusta oli Palomiesliiton tahdon mukaisesti edellisestä muutettu niin, että teknisen alan palkkamääräysten sijasta käyttöön otettaisiin 1.12.1995 lähtien palo- ja pelastustoiminta koskevat uudet palkkamääräykset. Ehdotus sisälsi myöskin SPAL:n jäsenistöä koskevan oman luottamusmiesjärjestelmän, työaikamääräyksiä, sekä työryhmän ja välimiesmenettelyt SPAL:n ehdottamassa muodossa.

Kunnallinen työmarkkinalaitos laati kuitenkin 28.4.1995 kunnanhallituksille kirjeen, jossa ilmoitettiin, että hyväksytystä sovintoehdotuksesta poiketen 1.12.1995 otettaisiin palo- ja pelastustoimessa käyttöön teknisten sopimuksen, TS-95 palkkamääräykset; siihen asti noudatettaisiin (sovintoehdotuksen mukaisesti) KVTES:n palkkamääräyksiä. KT muutti vielä kantaansa 5.5.1995 kirjeellään kunnanhallituksille: KVTES:n palkkamääräystenkin tilalla noudatettaisiin teknisten palkkamääräyksiä.

Palomiesliitto ei hyväksynyt KT:n tulkintoja vaan katsoi, että valtakunnansovittelijan antama sovintoehdotus on samalla Kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja Suomen Palomiesliiton välinen, operatiivista palo- ja pelastushenkilöstöä koskeva itsenäinen virkaehtosopimus. Neuvotteluissa KT kieltäytyi tunnustamasta sopimusta ja ilmoitti sen sijaan noudattavansa teknisten sopimusta TS-75. SPAL katsoi, ettei kolmansien osapuolten sopimus koske eikä sido liittoa ja sen jäsenistöä.

Suomen Palomiesliiton kanteesta Työtuomioistuin hyväksyi liiton vaatimukset ja vahvisti tuomiossaan 21.9.1995 virkaehtosopimuksen syntyneen 26.4. osapuolten välille:

"Tuomiolauselmä

Työtuomioistuin vahvistaa, että Kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja Suomen Palomiesliitto SPAL:n välille on 26.4.1995 syntynyt valtakunnansovittelijan antaman sovintoehdotuksen mukaisen kunnallisen virkaehtosopimuslain tarkoittama virkaehtosopimus."

Kunnallinen työmarkkinalaitos ei noudata vahvistettua virkaehtosopimusta

Työtuomioistuimen tuomiosta huolimatta Kunnallinen työmarkkinalaitos on kieltäytynyt saattamasta mitään virkaehtosopimuksen ehtoa voimaan virkaehtosopimusvaikutuksin, vaan on yksipuolisesti siirtänyt tähän virkaehtosopimukseen sidotut Suomen Palomiesliiton jäsenet Teknisten sopimuksen TS-95 soveltamisalaan.

Käytännössä jo Järvenpään kaupunki on kieltäytynyt noudattamasta Palomiesliiton jäseniin Suomen Palomiesliiton ja Kunnallisen työmarkkinalaitoksen välistä virkaehtosopimusta ja ilmoittanut 30.10.1995 lähtien noudattavansa kaikkiin palomiehiin Teknisten sopimusta yksipuolisella päätöksellään. Kunnallinen työmarkkinalaitos on yhtynyt Järvenpään kaupungin kantaan kirjeellään Palomiesliitolle 2.11.1995.

Suomen Palomiesliitto SPAL ry on jättänyt Työtuomioistuimelle haastehakemuksen Kunnallista työmarkkinalaitosta vastaan 2.11. ja Järvenpään kaupunkia vastaan 6.11.1995.

Ensimmäisessä kanteessaan Palomiesliitto vaatii, että Työtuomioistuin velvoittaisi Kunnallisen työmarkkinalaitoksen saattamaan virkaehtosopimuksen ehdot voimaan virkaehtosopimusvaikutuksin, jolloin kantaja voisi saattaa asian Ulosottolain 37/1895 3 luvun 4§:n mukaiseen ulosottokäsittelyyn, uhkasakon tai vankeuden uhalla.

Jälkimmäisessä kanteessaan Palomiesliitto vaatii Järvenpään kaupungin tuomittavaksi hyvityssakkoihin Kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja Suomen Palomiesliitto SPAL ry:n välisen virkaehtosopimuksen vastaisesta menettelystä, ja samoin Kunnallinen työmarkkinalaitos tuomittavaksi hyvityssakkoihin virkaehtosopimuslain 11§:n mukaisen valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä.

Kanteiden käsittely on kesken työtuomioistuimessa.

Työryhmä ja välimiesmenettely

Sovintoehdotuksen 1. kohdan mukaan:

"Suomen Palomiesliitto SPAL ry:n jäsenten edunvalvonta Suomen Erityisteknisten Liitto SETELI ry:n jäsenyhdistyksenä selvitetään viimeistään 30.9.1995 mennessä toimikunnassa, johon nimeävät edustajansa osapuolten lisäksi pääsopimuksen allekirjoittajajärjestöt.

Toimikunnan jäädessä erimieliseksi asia ratkaistaan puolueettoman puheenjohtajan johdolla välimiesmenettelyssä, johon Suomen Erityisteknisten Liitto SETELI ry ja Kunnallinen työmarkkinalaitos nimeävät kumpikin yhden edustajan ja nämä valitsevat puheenjohtajan. Mikäli puheenjohtajasta ei päästä yksimielisyyteen, määrää puheenjohtajan valtakunnansovittelija."

Työryhmän työ päättyi 2.10.1995 erimielisenä. Työryhmästä valmistui kaksi eri mietintöä; toisen kirjoittivat Kunnallisen työmarkkinalaitoksen edustajat ja toisen Suomen Palomiesliiton edustaja.

Kunnallinen työmarkkinalaitos pitäytyi kannassaan noudattaa Teknisten sopimusta myös Palomiesliiton jäseniin, ja puuttui edelleenkin Suomen Palomiesliiton ja sitä kautta myöskin Suomen Erityisteknisten Liitto Setelin yhdistymisvapauteen, ohjailemalla Palomiesliittoa ns. pääsopijajärjestöjen piiriin.

Suomen Palomiesliiton edustajan mietinnössä todetaan Työtuomioistuimen vahvistaman virkaehtosopimuksen syntyneen Kunnallisen virkaehtosopimuslain mukaisesti tasavertaisena muiden kunnallisten virkaehtosopimusten rinnalle. Koska virkaehtosopimuksen solmimisella on jo syntynyt virkaehtosopimuslain säännösten mukainen sopimussuhde Kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja Suomen Palomiesliiton välille, niin ei tältä osin ole tarvetta enempään sopimiseen. Muut yleiset palvelussuhteen ehdot (KVTES), joita nyt noudatetaan Palomiesliiton jäseniin sopimusten ns. jälkivaikutuksen kautta, tulisi ehdotuksen mukaan saattaa voimaan normaalein virkaehtosopimusvaikutuksin.

Kunnallinen työmarkkinalaitos ja Suomen Erityisteknisten Liitto Seteli ovat nimenneet välimiehensä mutta eivät vielä kokoontuneet puheenjohtajaa valitsemaan. Välimiesmenettelylle ei ole asetettu määräaika.

Johtopäätökset

Kantelijoiden käsityksen mukaan Kunnallinen työmarkkinalaitos julkisen vallan edustajana ja käyttäjänä ei ole noudattanut perusoikeuksia koskevia säännöksiä ja sopimuksia kaikilta osiltaan. - Muiden osallisten kohdalla kantelijat jättävät asiasta erillisen asiakirjan lausuntojen ja selvitysten valmistuttua.

Suomen Hallitusmuodon 5§:n mukaan: *"Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä"*

Lain perustelujen mukaan yhdenvertaisuussäännökseen on katsottu sisältyvän mielivallan kieltö ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa.

16 a §:n mukaan: *"Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen."*

Lain perustelujen mukaan perusoikeussäännökset sitovat julkista valtaa sen kaikessa toiminnassa, niin lainsäädännössä, hallinnossa kuin lainkäytössä. Perusoikeuksien käytännön toteutumisen kannalta ei kuitenkaan ole riittävää, että julkinen valta pidättäytyy itse puuttumasta perusoikeuksiin. Usein perusoikeuksien tosiasiallinen toteutuminen edellyttää julkisen vallan aktiivisia toimenpiteitä, esimerkiksi yksilön perusoikeuksien suojaamiseksi ulkopuoliselta loukkauksilta tai tosiasiallisten edellytysten luomiseksi perusoikeuksien käyttämiselle.

Tässä tapauksessa vedotaan perusoikeuksissa erityisesti yhdistymisvapauteen ja sen loukkaamattomuuteen, sekä tasavertaiseen kohteluun julkisen sektorin neuvottelu- ja sopimusjärjestelmien soveltamisessa ja niiden kehittämisessä.

1. Yhdistymisvapaus ja järjestäytymisoikeuden suojaaminen

Suomen Hallitusmuodon 10 a §:n mukaan

Jokaisella on yhdistymisvapaus. Yhdistymisvapauteen sisältyy oikeus ilman lupaa perustaa yhdistys, kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan. *Samoin on turvattu ammatillinen yhdistymisvapaus ja vapaus järjestäytyä muiden etujen valvomiseksi.*

Yhdistymisvapautta turvataan useissa kansainvälisissä ihmisoikeusasiakirjoissa. Ammatillinen järjestäytymisvapaus ja sen suojaaminen on erityisasemassa. Esimerkiksi Kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimuksesta ammatillisen järjestäytymisoikeuden osalta ovat tärkeitä Ammatillista järjestäytymisvapautta ja ammatillisen järjestäytymisoikeuden suojelua koskeva sopimus, n:o 87; järjestäytymisoikeuden ja kollektiivisen neuvottelu-oikeuden periaatteiden soveltamista koskeva sopimus n:o 98.

ILO:n sopimuksen nro 98 2 artiklan mukaan:

1. Työntekijöiden ja työnantajien järjestöjen on saatava tyydyttävää suojelua kaikelta joko suoraan vastapuolen tai sen asiamiesten tai jäsenten taholta tapahtuvalta sekaantumiselta järjestön perustamiseen, *toimintaan* tai hallintoon.

2. Julkisen sektorin järjestäytymisoikeuden suojelu ja palvelussuhteen ehtojen määäämismenettely

Tällä kohdalla ILO:n sopimuksista on tärkeä muun ohella julkisen sektorin järjestäytymisoikeuden suojelua ja palvelussuhteen ehtojen määäämismenettelyä koskeva yleissopimus, nro 151. Sen mukaan :

3 artikla

Tässä yleissopimuksessa käsitteellä "julkisen sektorin työntekijäjärjestö" tarkoitetaan kaikkia järjestöjä - *riippumatta niiden kokoonpanosta* -, joiden tarkoituksena on edistää ja puolustaa julkisen sektorin työntekijöiden etuja.

5 artikla

1. Julkisen sektorin työntekijäjärjestöjen tulee olla täysin riippumattomia julkisista viranomaisista.
2. Julkisen sektorin työntekijäjärjestöjen tulee olla asianmukaisesti suojattuja kaikelta julkisen viranomaisen puuttumiselta järjestöjen perustamiseen, *toimintaan* ja hallintoon.

Palvelussuhteen ehtojen määäämismenettely:

7 artikla

Tarpeen mukaan on ryhdyttävä kansallisten olosuhteiden mukaisiin toimenpiteisiin, jotta tuettaisiin ja edistettäisiin asianomaisten julkisten viranomaisten ja julkisen sektorin työntekijäjärjestöjen välisen, *palvelussuhteen ehtoja koskevan neuvottelumenettelyn tai muiden sellaisten menetelmien perusteellista kehittämistä ja hyväksikäyttöä, joiden avulla julkisen sektorin työntekijöiden edustajat voivat osallistua näistä ehdoista päättämiseen.*

Lisäksi ILO:n sopimuksessa n:o 154 koskien kollektiivisen neuvottelumenettelyn edistämistä on sen III osassa kokonaisuudessaan tähän soveltuvia määräyksiä.

3. Kunnallisen työmarkkinalaitoksen menettely

Suomen Kunnallisen virkaehtosopimuslain perusteella ei mitään lain edellytykset täyttävää virkamiesyhdistystä voida rajata sopimus-oikeuden ulkopuolelle. Lakia alemman normin, eli ns. pääsopimuksen laillisuus on asetettava kyseenalaiseksi ainakin silloin kun sitä sovelletaan vahingollisesti kolmanteen osapuoleen.

Kunnallinen työmarkkinalaitos on siis jo Työtuomioistuimen antaman tuomionkin mukaan menettellyt kantelijoiden perusoikeuksien vastaisesti. Kunnallinen työmarkkinalaitos on tästä välittämättä päättänyt jatkaa kantelijoiden oikeuksia loukkaavaa menettelyään ja lisäksi kehottanut maan kaikkia kuntia, joissa Suomen Palomiesliitolla on jäseniä, samaan menettelyyn. Kunnallinen työmarkkinalaitos toimii jyrkästi Suomea velvoittavien IL.O:n sopimusten vastaisesti, pyrkien kaikin keinoin estämään virkaehtosopimusjärjestelmän kehittämisen IL.O-sopimusten edellyttämällä tavalla.

Kunnallinen työmarkkinalaitos on toistuvasti sekaantunut perusoikeuksien vastaisesti ensimmäisestä neuvottelusta lähtien ja yhdessä muiden kanssa koko kymmen viikkoa kestäneen sovittelutoimien ajan ja sekaantuu yhä edelleen Suomen Palomiesliitto SPAL ry:n ja Suomen Erityisteknisten Liitto Seteli ry:n järjestäytymisvapauteen ja järjestöjen vapaaseen toimintaoikeuteen, pyrkimyksenä saada mieleisensä ja yhdistysten tahdon vastainen järjestäytyminen aikaiseksi, sopimus-oikeuksia pakotteina käyttäen.

Suomen Hallitusmuodon 16 a §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Kunnallinen työmarkkinalaitos yhdessä muiden kanssa pyrkii päinvastoin estämään ja tekemään tyhjäksi näiden oikeuksien toteutumisen kantelijoiden kohdalla, mitätöimällä jo tekemänsä virkaehtosopimuksen ja kieltäytymällä kantelijoiden oikeuksien vastaisesti noudattamasta Kunnallisen virkaehtosopimuslain määräyksiä ja Suomea velvoittavista kansainvälisistä sopimuksista erityisesti Kansainvälisen työjärjestön Yleissopimusta, joka koskee julkisen sektorin järjestäytymisoikeuden suojelua ja palvelussuhteen ehtojen määräämismenettelyä; n:o 151, samoin kuin Yleissopimusta, joka koskee kollektiivisen neuvottelumenettelyn edistämistä.

Viitaten edellä esitettyyn sekä oheisiin liitteisiin ja niissä esitettyihin yksityiskohtaisempiin selvityksiin

Suomen Erityisteknisten Liitto SETELI ry ja Suomen Palomiesliitto SPAL ry pyytävät kunnioittaen Teitä Herra Eduskunnan Oikeusasiamies ryhtymään tarvittaviin toimiin perusoikeuksien toteuttamiseksi tasavertaisesti myöskin näiden liittojen ja niiden jäsenten kohdalla.

Helsingissä 4. joulukuuta 1995

Kunnioittaen

SUOMEN ERITYISTEKNISTEN LIITTO SETELI RY

Antti Vartiainen

SUOMEN PALOMIESLIITTO SPAL RY

Antti Vartiainen

Liitteet: Liiteluettelo